

Književna poročila.

Josip Ribičič - Ivan Vouk: Šest mladinskih iger. Mladinska knjižnica «Prosvete» 1. zv. Izdala in založila Prosveta. Trst. 1922. 110 str.

Predpogoj vsake dobre mladinske igre je, da je dejanje prav lahko umljivo in ni samo dijalogizirana poučna razprava, da vpliva igra vzgojno, kar mora neposredno doseči s prikazovanjem takih in takih iz življenja vzetih prizorov, da jo odlikuje skrbno izpiljen in oblikovan jezik in da je zaokrožena umetnina.

Pred sabo imam lično in okusno izdano knjižico mladinskih iger, ki v marsičem ustrezajo navedenim predpogojem.

Prednost bi dal vsekakor «Vražam». To veselo igro v treh dejanjih odlikuje dramatično napeta vsebina, ki na odru prav gotovo ne bo izgrešila svojega učinka. Pisatelju se vidi, da dobro pozna svoje vaščane, ki je vsakega posebej podal z veliko kipnostjo in jih je opremil s tako točno in kleno govorico, kakor je ne najdeš zlahka v sličnih dramatičnih spisih. Brezdvomno bi se avtorju posrečila kaka resna realistična drama. V dobro mu štejem tudi to, da se dejanje res odigrava pred očmi poslušalca in ne samo kje za kulisami, kar je za mladinsko igro gotovo zelo važna prednost. Vse osebe so tipične, enovite in ostro očrtane.

Kar sem omenil z ozirom na jezik in značaje delujočih oseb, velja tudi za ostale igre, pri katerih pa ne morem izreči iste pohvale z ozirom na vsebino in dejanje samo.

Ze koj naslednja dvodejanka «Škrati» ima glavni nedostatek, zdi se brez vsebinska. Človek ima od vsega vtis, da se po odru gori in doli prekucujejo samo pritlikavci, ki nagajajo ubogemu krojaču. Delce utegne doseči svoj uspeh le pri živahni in mikavni opremi in vloženi pesmicah, ki jih je uglasbil J. Grbec; samo po sebi pa je delce blede in zelo razvlečeno.

«Čudodelna srajca» je «dramatizirana» zlata resnica, da obstoji sreča le v preprostosti, zadovoljnosti in ponižnosti. Prizor ima pomen le za čitatelja, mladina pa bi ob tej uprizoritvi ne imela nikakega pravega užitka.

Najslabša se mi zdi sličica «Mladje», kjer se učitelj prav petošolsko vpričo učenk razneži in razžalosti ob spominu na svojega umrlega sinčka-edinčka, no, pa «potolaži se in pozabi, če nosiš v srcu žalostne spomine! Čas je dober zdravnik, mladost pa najboljši.» V mladini ne more taka solzavost najti nobenega odziva.

Če omenim še «Pri svetem Petru», ki se lahko uporabi kot primerna božična igrice, sem z Ribičičevimi igrami pri kraju.

Kot zadnje delo v knjigi je po neki Milčinskega pripovedki prirejena Voukova veseloigra v treh slikah «Trije snubci», katera nekam tuje dirne čitatelja, ki se nikakor ne more živeti v milje dejanja. Tudi tu je sama na sebi borna snov prerevna, da bi zadostila trodejanki, vsled česar kazi to igro razvlečenost in neprava komičnost.

Vendarle pa bo knjiga v tem ali onem oziru prav primerno čtivo za mladino ter bo tudi dober prispevek mladinski dramatiki. Naslovna slika pa prav gotovo ni primerna za zvezek mladinske knjižnice.

Miran Jarc.

Milan Ogrizović: Vučina, drama u tri čina. Tisk in založba St. Kuglija v Zagrebu, 1921.

Nikoli, prav nikoli ne sme umetnik, ko ustvarja, misliti na občinstvo in se mu laskati. Pot mu marveč gre pred občinstvom in pred časom, z močjo svoje umetnosti premaga svet in svojo dobo in vse.

Leposlovno delo, vsaka umetnina je dogodek, velik dogodek, kakor je rojstvo človeka dogodek. Ali bo delo živelo krajše ali daljše življenje, odloča njegova absolutna vrednost, kakor je odvisno človeško življenje od zdrave ali manj zdrave narave.

Absolutne, umetniške veljave umetnini ne določajo npravstvene, ampak najbolj ali prav za prav samo estetične vrednote.

Tako resnično umetniško vrednost ima najnovejša Ogrizovičeva drama «Vučina». —

Tam pod Velebitom nekje živi Vuk Šašić, šestdesetleten kmet, hud, trd, močan mož, Vučina imenovan zaradi svojih prasilnih, mogočnih in samozavestnih lastnosti. V njem vihrajo pranagoni zdravega človeka, živci so mu kakor iz žice, iz oči mu gori hipnotizujoča magnetičnost osvajajoče volje in vse se ga boji. Ženo, ki mu je rodila sinove slabiče, zádavi, ker se mu ni zadosti voljno pokorila; najstarejša dva sina zvičajno ugonobi v hosti, le najmlajši, Nikola, mu uide v Ameriko. Zdaj Vučina kakor volk mogočno strahuje vso okolico, razmahne se na vse roke in zalezuje ženske in si jih jemlje s pravico močnega, zdravega, neizčrpne strasti in življenja polnega junaka. Brez cerkvenega blagoslova si za gospodinjo privede v hišo Jeka, ki ima lepo osemnajstletno hčer Stano. Med Stano in sinom Nikolom, ki se je vrnil iz Amerike, se začne plesti ljubezen. Ali Vučina si je močno in zdravo Stano odločil zase, zato se sin slabič zgrabi z očetom junakom in obleži — mrtev.

To je vsebina prvega dejanja, kipečega iz veledramatičnih in napetih prizorov.

V drugem dejanju se merita Vučina in Stana, oba močna, oba odločna, oba strastna, zdrava in samozavestna človeka. Vučina spretno ubija v upornem dekletu spomin in ljubezen do rajnega Nikole in si zvitorepo in željno osvaja njeno sočno mladost. Stana je femina univira, ženska, ki ljubi samo enega moža; a ta je nazadnje zmerom le tisti, ki je močan, da jo premaga in si jo vzame nasilno in kar na mestu, ker mu je všeč. Človek kar drgeče, ko gleda strastni boj med umikajočo in nudečo se Stano ter naskakujočim in osvajajočim Vučino. Dejanje plane do najvišjega dramatičnega viška, obema se razklene neobzirni življenski, spolni nagon, ki ga ni moči zaježiti in ustaviti.

V tretje dejanje se jima zapodi silna moč življenja. Ali Stana je premaganka, voljna ljubica pa še ni. Vučina si jo mora vselej sproti siloma vzeti, celo zvičajno in v spanju. Dekle se mu le nerado podaja, sovraži ga, ker jo je premagal in ji zlomil moč, a naposled, ko začuti, da bo mati, ga začne zares rada imeti. Ampak zato, ker ji je vzbudil ljubezen in klico novega življenja, gre in s sekiro zamahne po spečem Vučini.

Stana in Jeka mrtvega gospodarja zavlečeta v klet. Hči se spoveduje prestrašeni materi, zakaj je ubila silnega moža.

Ali Vučina je trde betice. Ne ubije ga vsaka sekira; samo omamila ga je. A ko sliši Stanino spoved, zagrmí pokoncu neznansko vesel, da se ga je upala udariti «majka djeteta moga pravog i junačkog» in ker je slišal iz njenih ust, da se mu torej ohrani «pasma». Stana mu je odslej žena. Takole se vzameta: «Vučina (držeći joj ruku u ruci): A ti meni, Stano, jaš pravo ne kaza — 'nako čisto i bistro: voliš li me s a d, kad «voskreso» iz groba — sad, kad si... moja i kad i ti ispuni' sve, što sam govorio? Voliš li me, grle — a? Voliš li me, kaži 'ednom! — Stana: Ta znaš, Vuče...! — Vučina: E, ženske glave! Nigda sáme reći ono pravo! — Stana (vedro): Pa ono je pravo sad istom počelo...!»

x

x

Drama «Vučina» je torej res dogodek, lep leposloven dogodek, ki zgrabi in te drži z močjo svoje umetniške vrednosti od začetka do konca; — je umetnina zelo napetega, vedradratičnega dejanja, mojstrsko prepletenega s psihološkimi momenti in z narodopisnimi epizodami.

Ta zares odrska drama mora v spretni režiji z igralci, ki bi se znali vživeti v svoje hvaležne vloge, imeti velik, pretresljiv uspeh. *Ivan Zorec.*

M. J. Lermontov: Junak našega časa. Prevel dr. Vladimir Borštnik. Izdala in založila Slovenska Matica. V Ljubljani 1921.

«Junak našega časa» je zadnji dve leti menda tretja knjiga dr. Borštnikovih prevodov. Po vsej svoji notranjosti je zopet delo istega delavca Borštnika, ki smo ga spoznali iz prvih dveh. Knjiga ima uvod, kakor prvi dve, uvod, ki je od konca do kraja varijacija neštetokrat napisanih splošnosti. Prevod pa je delo majhnega znanja in še manjšega čuta. Poznanje slovenščine je sila borno, — toda to je bilo že povedano. Tudi glede majhnega znanja ruščine morem spet samo ponavljati tisto, kar sem že izrekel pri prvih dveh knjigah. (Res je, da se je dr. Borštnikovo znanje ruščine za nekoliko oblik razširilo, toda pokazale so se tudi nove vrzeli.) Da pripomorem tistim, ki so prevod prebrali, pa si o Lermontovu niso na jasnem, vsaj v nekaterih slučajih do jasnosti, navedem nekoliko primerov:

Na 2. strani berem v zadnjem odstavku: «Veselilo ga je samo narisati sodobnega človeka, kakor ga on pojmuje in — v svojo in vašo nesrečo — kakoršnega se mu je prevečkrat pokazal. Tudi to bo: bolezen sem odkril, kako pa jo izlečiti, — to pa sam bog ve!» Da ne govorim o stilistični nerodnosti prvega stavka (ki ga navajam samo radi razumevanja). Kaj pomeni tisti: «Tudi to bo?» Kaj pa bo? — Mesto je dobeseden prevod izraza, ki pomeni približno: «Zame je dosti, da sem bolezen odkril, kako bi se pa ozdravila...» Na 3. strani stoji v 17. vrsti sledeč stavek: «na dnu pa se vije Aragva v objemu z drugo brezimno rečico, šumno drveč iz črne, ...» Tukaj se «šumno drveč» nanaša na subjekt Aragva, v resnici pa bi se moral izraz nanašati na brezimno rečico, «ki šumno drvi iz...» Zanimivo je mesto v 13. vrsti 11. strani: «Pravi pravcati glavorez vam je bil, sposoben na vse. Metal vam je čepico v polnem diru in streljal,» prevaja dr. Borštnik. Mesto je prevedeno zelo nesigurno in zato zelo previdno. Toda govorimo točno. Metati čepico v polnem diru poljubno kam, ne velja menda nikjer za posebno umetnost, zlasti pa ne na Kavkazu. Metati čepico v zrak in streljati v polnem diru vanjo, je večja umetnost, toda ljudje tega tudi na Kavkazu (ki je sicer zelo eksotična dežela) navadno ne delajo radi, ker bi bilo to predrago. Druge možnosti pa dr. Borštnikov prevod ne dopušča. Original pa pravi nekoliko drugače: «... vse je znal, ali pobrati čepico (s tal) v največjem diru, ali s puško streljati (vse je znal)». O teh mestih, ki sicer mogoče niso bogve kakšne važnosti za potek in razumevanje dejanja, govorim tako podrobno zato, ker bi rad pokazal, kako bi morala mislečega prevajalca že sama logika dotičnega mesta navesti na pravilen prevod. V tem oziru je z omenjenimi mesti sorodno tudi mesto na 16. strani v tretji vrsti od spodaj. Original pravi po zmislu sledeče: «... veš, njegova sablja je prava gurda. Pritakni ostrino k roki, sama se vpije v meso, takle oklep pa, kot ga imaš ti, je zanjo ravno toliko kot nič.» Prevajalec ni mesta popolnoma razumel, premislil ga pa tudi ni toliko, da bi bil videl, da je govor o oklepu v tesni zvezi z ostrino sablje. Zato je stavek raztrgal: «Pritakni ostrino k roki, sama se vpije v meso. Tak oklep, kot ga imaš ti, ni nič vreden.» S tem pa je pretrgal tok misli; to se pravi, mesto ni več organično. Kdor si bo mislil, da z navajanjem takih podrobnosti cepim dlako,